

УДК 658.0124

Пахомова І.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізького національного технічного університету

Печеник Д.М.

магістрант спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Запорізького національного технічного університету

АНАЛІЗ ДОСВІДУ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу стимулювання розвитку АПК на прикладі двох країн, а саме Росії та Канади. Висвітлено поточний стан АПК двох країн, перспективи їх розвитку та методи стимулювання, що використовуються цими країнами. Проаналізовано поточний стан стимулювання АПК в Україні, визначено рекомендації, які зможуть прискорити зростання ефективності АПК в Україні.

Ключові слова: державне регулювання, імпорт, експорт, агропромисловий комплекс, конкурентоспроможність, світовий ринок.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу стимулирования развития АПК на примере двух стран, а именно России и Канады. Освещены текущее состояние АПК двух стран, перспективы их развития и методы стимулирования, которые используются этими странами. Проанализировано текущее состояние стимулирования АПК в Украине, определены рекомендации, которые смогут ускорить рост эффективности АПК в Украине.

Ключевые слова: государственное регулирование, импорт, экспорт, агропромышленный комплекс, конкурентоспособность, мировой рынок

ANNOTATION

The article analyzes the stimulation of agro-industrial complex on the example of two countries, namely Russia and Canada. Was analyzed the current state of agro-industrial complex of two countries, prospects of their development, and incentives used by these countries and identified recommendations that will accelerate the growth of agribusiness in Ukraine.

Key words: governmental regulation, import, export, agro-industry complex, competitiveness, international market.

Постановка проблеми. В останні три роки в Україні відзначено кризовий стан. Через падіння та стагнацію української економіки деякі галузі перестали займати лідерські позиції. Так, експорт виробів з металу поступився першим місцем за обсягом експорту агропродукції, що порівняно з докризовими роками в останні три роки показує зростання. Така ситуація склалася завдяки новітнім технологіям, які підприємства галузі намагаються запроваджувати з метою досягнення європейських стандартів якості продукції, та сприятливій кон'юктурі на світовому ринку. Державі в такій ситуації потрібно лише сприяти покращенню діяльності та стимулюванню українського агропромислового сектору. Задля визначення ефективних стимулів галузі звернемо увагу на приклади інших країн, модель яких є схожою на українську.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та стимулювання АПК є досить гострим та все частіше є предметом досліджень українських науковців. Так, питанням стимулювання та розвитку АПК займалися такі вчені, як О.В. Білик [1], Г.М. Завадських [2], В.І. Копитко [3], М.А. Латинін [4], М.П. Сологуб [5], Ю.О. Ульяновченко [6].

Так, питанням стимулювання та розвитку АПК займалися такі вчені, як О.В. Білик [1], Г.М. Завадських [2], В.І. Копитко [3], М.А. Латинін [4], М.П. Сологуб [5], Ю.О. Ульяновченко [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте вважаємо за доцільне задля застосування як прикладу приділити більше уваги дослідженням методів стимулювання агропромислових комплексів інших країн зі схожими експортно орієнтованими моделями.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення ефективних методів стимулювання українського АПК шляхом їх порівняння з методами розвитку інших країн задля виявлення найбільш ефективних способів стимулювання та розроблення рекомендацій, які зможуть збільшити зростання українського АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо агросектор Російської Федерації та Канади, оскільки в агросекторі ці країни є експортно орієнтованими та займають велику частку у світовому ринку. Так, Росія є третім у світі експортером зерна (61 т), а Канада посідає шосте місце (27,6 т). Водночас Україна займає сьому сходинку з невеликим відривом від Канади (27,3 т). За поточної ситуації Канада та Росія є нашими прямими конкурентами на світовому аграрному ринку, причому Росія є ще й нашим сусідом, що тільки дає привід для ретельного аналізу.

Ситуація з АПК Росії в поточному році, згідно з прогнозом Міністерства економічного розвитку Російської Федерації, має відзначитись падінням виробництва в сільському господарстві, що потім знову відновиться, але вже більш скромними темпами. Після зростання агропромислової галузі на 3,2% у 2016 році очікується зниження до 0,6%. У 2018 році прогнозується зростання на 1,5%, а у 2019 році – на 1,7%.

Темпи зростання обсягів виробництва сьогоріч в сільському господарстві, незважаючи на демпінг та імпортозаміщення, нижчі за ті, що були тоді, коли російським аграріям доводилося працювати в умовах жорсткої конкуренції з імпортним продовольством. У 2008 році під час кризи сільське господарство виросло май-

же на 11%, у 2013 році зростання становило майже 6%.

У 2017 році Міністерство сільського господарства замінило чинну систему пільгового кредитування на нову. За неї аграрії отримуватимуть кредити під уже субсидовану ставку, розмір якої не повинен перевищувати 5%. Субсидії з федерального бюджету мають безпосередньо надходити банкам для відшкодування недоотриманих доходів. Чинна до цього система передбачала, що аграрії отримували кредити за повною ставкою, а субсидії приходили лише через деякий час.

Ще одним нововведенням поточного року має стати консолідація субсидій, а саме наявні нині 54 субсидії будуть консолідовані в 7, регіонам буде надано право самостійно визначати основні напрями державної підтримки. Федеральні гроші мають надходити в регіони тільки за умови регіонального співфінансування, рівень якого може вирости в 7–9 разів проти нинішніх 3–5%.

Канада є країною з розвинутим сільським господарством, а також другим у світі експортером продовольства. Для Канади є характерним високий рівень товарності, спеціалізації та механізації виробництва. Наявність у сільському господарстві країни «ножиць цін» на продукцію фермерського господарства й придбання фермерами промислових товарів веде до розорення дрібних та середніх ферм і концентрації виробництва та земельної власності в руках великих фермерів та сільгоспкорпорацій. Нині 80% площі сільськогосподарських земель перебуває у великих капіталістичних господарствах, розміри яких становлять 50 га і більше. Середньорічний збір головних культур має такі показники: пшениця становить 32 млн. т, ячмінь – 15 млн. т, кукурудза – 7 млн. т, овес – 4 млн. т. Поголів'я худоби має такі показники: ВРХ становить 16 млн. голів, свині – 11 млн. голів, вівці – 600 тис. голів, птиця – 80 млн. шт. Сільське господарство Канади забезпечує потреби населення в продуктах харчування та відіграє вкрай важливу роль у зовнішній торгівлі країни. Так, воно дає 11% вартості всього експорту цієї країни. Особливе місце посідає експорт зернових, перш за все пшениці. За цим показником Канада є другою у світі після США. Сільське господарство Канади є одним з найпродуктивніших у світі з вельми швидким зростанням продуктивності праці. У ньому близько 30% ферм виробляють 75% валової товарної продукції, де зайнято близько 5% самодіяльного населення. Канадські фермери можуть прогодувати 100 млн. осіб. Великий розмір родючих земель та сприятливі кліматичні умови поживляють розвиток різноманітних галузей сільського господарства. Під канадськими фермами зайняті 69 млн. га (7,7% території країни), з яких лише 43 млн. га зайняті під ріллею та пасовищами.

У післявоєнний період структура канадського сільського господарства зазнала серйозних

змін. Випереджаючими темпами стало розвиватись тваринництво. В результаті 60% ферм займаються виробництвом тваринницької продукції, а лише 40% ферм – рослинницької.

Результатом реалізації програми приватизації, яка тривала 12 років, став перехід у приватну власність 26 компаній. Наслідком є розширення ринку капіталу в країні та зростання ефективності колишніх державних установ. Слід зазначити, що основним в програмі був принцип індивідуального підходу до кожного окремо взятого підприємства з використанням пропозиції акцій на фондовому ринку для населення, продажом за допомогою тендерів та переговорів.

В галузі тваринництва Канади до недавнього часу основними напрямками державного захисту були регулювання й підтримка ринків виробників молока, яєць та м'яса птиці. Сучасна політика у сфері державного управління сільським господарством Канади поетапно переходить від системи державної підтримки виробництва окремих груп товарів до захисту доходів перспективних аграріїв за нестабільності ринків збуту та несприятливих погодних умов. Причиною зміни є низька ефективність субсидій, оскільки в процесі дотування виникає помилкова картина розподілу ризиків, а їх частина перекладається на державу.

Україна перебуває серед країн-лідерів, що експортують сировину та продукти аграрного виробництва. Ще на початку періоду незалежності стан агропромислового сектору був неоднорідним. Так, у виробництві зернових (рис. 1) ми бачимо, що виробництво у 1990 та 2008 роках є майже паритетним, а от наприкінці 1990-х років виробництво суттєво впало. Після кризи 2008–2009 років спостерігається суттєве зростання за всіма напрямками аграрного сектору. Особливо це стосується соняшникової культури (рис. 2). Незважаючи на фінансову й політичну кризу останніх трьох років, аграрний сектор продовжує своє зростання, що чудово видно на графіках. Пояснити це можна двома основними складовими, а саме родючістю українських земель та низькою рентною платою за землю.

З боку держави аграрний сектор України отримував такі привілеї, як спеціальний режим ПДВ. Це давало змогу аграріям спрямовувати заощаджені кошти на купівлю обладнання, модернізацію тощо. З 24 грудня 2015 року Український парламент прийняв поправки до Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році», де передбачено часткове збереження на 2016 рік дії спеціального режиму ПДВ за схемою 25/75. Це означає, що 25% сум ПДВ залишатимуться в розпорядженні сільгоспідприємств, а 75% сум податку спрямовуватимуться до держбюджету без подальшого цільового використання, на чому на-

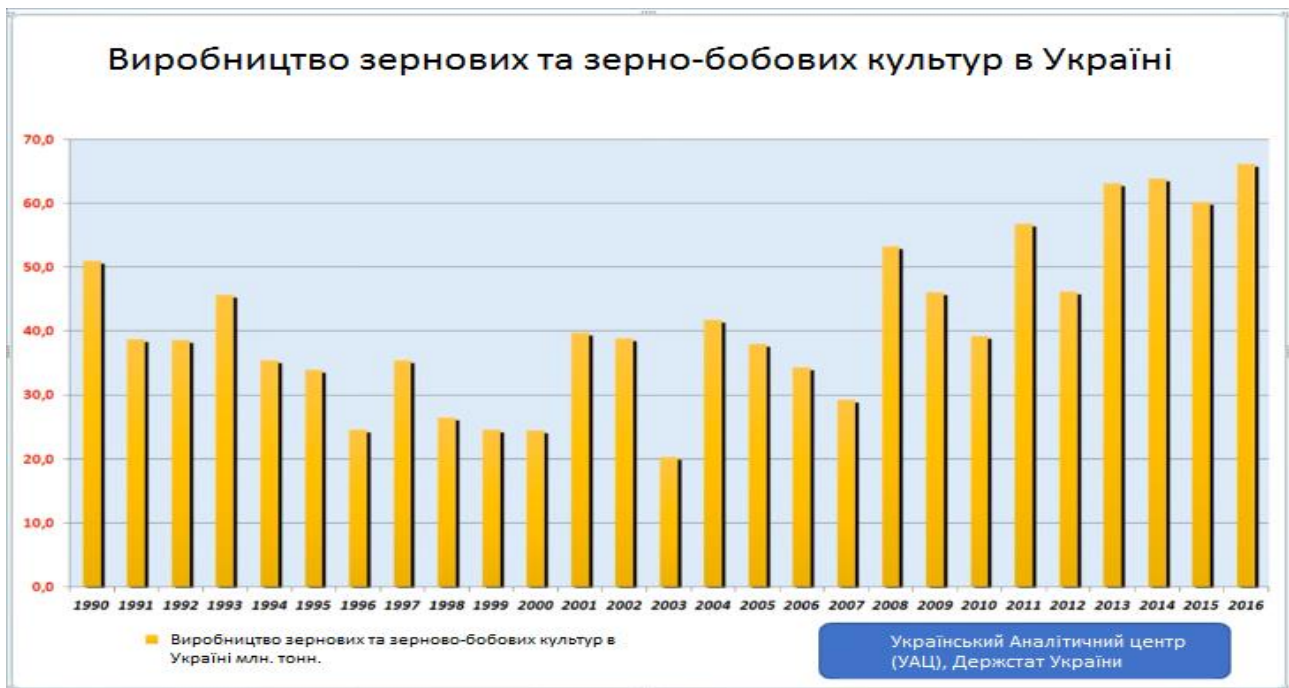

Рис. 1. Виробництво зернових та зернобобових культур в Україні

Рис. 2. Виробництво соняшника в Україні

полягало Мінагрополітики в альтернативному законопроекті.

З 1 січня 2017 року, згідно із Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» [13], українські аграрії переходять на загальну систему.

Висновки. Україна з її величезним агропромисловим потенціалом вже є серйозним гравцем на світовому ринку кукурудзи, пшениці, жита та соняшника. Першочерговою задачею уряду є підтримка великих агропромислових підприємств та холдингів шляхом субсидування. Субсидування має бути цільовим для тих аграріїв, які є ефективними виробниками. За

прикладом Канади для найбільш великих та перспективних агропідприємств слід організувати підтримку за групами товарів, просувати їх на світові ринки шляхом стандартизації на законодавчому рівні.

Спеціальну ставку ПДВ для АПК треба частково відновити, тому що аграрний сектор мав додаткові джерела для свого розвитку, а тепер не має. Уряд підвищив дотації в аграрну сферу, збільшивши бюджет Міністерства аграрної політики, але це не суттєво допоможе АПК України. Справжнім поштовхом для сфери може стати запуск кредитування агропідприємств. Другим поштовхом (це насамперед стосується великих холдингів) може стати запуск ринку землі.

За кредитуванням все зрозуміло: потрібні низькі ставки по кредитах, які є можливими лише за умови стабільності банківської системи. Нині процес зниження ставок по кредитах можна спостерігати в державних банках країни. До чого це приведе, як відреагують на це суб'єкти, покаже час.

За ринком землі є дуже багато питань з точки зору законодавства та ціноутворення на новому ринку. Усі дії, наведені вище, є ефективними, але максимальний результат можливий, якщо їх використовувати комплексно.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сологуб М.П. Шляхи підвищення конкурентоспроможності АПК України. Вісник Черкаського університету. 2013. № 4 (256).
2. Білік О.В. Забезпечення конкурентоспроможності продукції АПК України на зовнішніх ринках. Вісник Білоцерківського національного аграрного університету. 2012.
3. Копитко В.І. Напрями державного регулювання в аграрному секторі АПК України в умовах економічної кризи. Бізнес-Навігатор. 2012. С. 164.
4. Ульяновченко Ю.О. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку аграрного сектора економіки. Економічний журнал. Теорія та практика державного управління. 2013. № 2 (41).
5. Завадських Г.М. Особливості функціонування агрохолдингів в Україні. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. 2013. № 3. С. 99–101.
6. Сучков А.В., Гаврисюк М.О. Проблеми розвитку агропромислового комплексу України. Вісник ЗНУ. 2014. С. 224.
7. Індeksi сільськогосподарської продукції у 2017 році // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Готра В.В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України Проблеми розвитку агропромислового комплексу України. Вісник НАУ. 2014. С. 80.
9. Всеросійський сільськогосподарський перепис 2016 року // Офіційний сайт Федеральної служби державної статистики. URL: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/business/sx/vsxp2016/VSHP-2016.pdf.
10. Висновки 2016 року – АПК у повному штилі // Офіційний сайт «Інтерфакс». URL: <http://www.interfax.ru/business/542595>.
11. Розвинуте АПК Канади // Офіційний сайт сільського виробництва Канади. URL: <https://geographyofrussia.com/kanada-selskoe-kozyajstvo>.
12. Загальна інформація // Офіційний сайт сільськогосподарства та продукції харчування Канади. URL: <http://www.agr.gc.ca/eng/industry-markets-and-trade/statistics-and-market-information/?id=1361289956531>.
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: Закон України // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1791-19/page5>.

REFERENCES:

1. Sologub M.P. Tiles of competitiveness of the AIC of Ukraine / M.P. Sologub / Bulletin of Cherkasy University. 2013. № 4 (256).
2. Bilik O.V. Acceleration of the competitiveness of the products of the AIC of Ukraine on domestic markets / O.V. Bilik // Bilotserkiv National Agricultural Agrarian University. 2012.
3. Kopitko V.I. For example, with the sovereign regulation in the agrarian sector of the AIC of Ukraine in the minds of economic crises / V.I. Kopitko // Science and Science magazine "Business Navigator". 2012. P. 164.
4. Ulyanchenko Yu.O. Investment project innovation development of the agrarian sector of the economy / Yu.O. Ulianchenko // Economic Journal Theory and Practice of the State Administration. 2013. № 2 (41).
5. Zavadskikh G.M. Features of agroholdings in Ukraine / G.M. Zavadskikh // Zniroik naukovih prats Tavriyskogo state-owned agrotechnology university (economics). 2013. № 3. P. 99–101.
6. Suchkov A.V. Problems with the development of the agro-industrial complex of Ukraine / A.V. Suchkov, M.O. Gavrisyuk // Bulletin of ZNU. 2014. P. 224.
7. The official website of the "Derzhavna Service of Statistics of Ukraine" / Idexi silskogospospodarskoi products 2017. 2017. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Gotra V.V. Suchasny stanta and problems of innovative development of the agrarian sector of Ukraine. Problems of development of the agro-industrial complex of Ukraine / V.V. Gotra // Bulletin of NAU. 2014. P. 80.
9. Official site "Federal Service of State Statistics" / All-Russian Social Census 2016 Census. [Electronic resource]. Access mode: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/business/sx/vsxp2016/VSHP-2016.pdf.
10. Interfax office site / Visnovki 2016 – APC in the same way [Electronic resource]. Access mode: <http://www.interfax.ru/business/542595>.
11. The official site "Silskie virobnytstvo Kanadi" / Razvivene APK Kanadi [Electronic resource]. Access mode: <https://geographyofrussia.com/kanada-selskoe-kozyajstvo>.
12. The official site "Silskoe Gospodarstvo and Products and Canadian Peas" / Subject information [Electronic resource]. Access mode: <http://www.agr.gc.ca/eng/industry-markets-and-trade/statistics-and-market-information/?id=1361289956531>.
13. The website of the Verkhovna Rada of Ukraine / the Law on the Submission of the Sub-Code of Ukraine and Acting Legislative Acts of Ukraine on the balance of budgetary funds in 2017 in the Republic [Electronic resource]. Access mode: <http://znonon.on/laws/show/1791-19/page5>.

Ракхомова І.Н.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance,
Banking and Insurance,
Zaporizhzhia National Technical University*

Реченюк Д.М.

*Master of Finance, Banking and Insurance,
Zaporizhzhia National Technical University*

ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF IMPROVING THE AIC DEVELOPMENT AS ILLUSTRATED BY SOME COUNTRIES OF THE WORLD

The article is devoted to the analysis of the agricultural sector of the Russian Federation and Canada because in the agroindustrial complex, these countries are export-oriented and they occupy a large share in the world market. Russia is the third largest grain exporter in the world (61 tons), and Canada is on the sixth place (27.6 tons). At the same time, Ukraine occupies the seventh step with a small lag from Canada (27.3 tons). According to the current situation, Canada and Russia are our direct competitors in the global agrarian market, and Russia is also our neighbour, which only provides a reason for a thorough analysis.

Canada is a country with developed agriculture and is the second largest exporter of food in the world. Canada has a high level of merchantability, specialization, and mechanization of production. The presence in the country's agriculture of price scissors for farm products and the purchase of industrial goods by farmers lead to the ruin of small and medium-sized farms and the concentration of production and land ownership in the hands of large farmers and agricultural corporations. At present, 80% of the agricultural land is located in large capitalist farms, the size of which is 50 hectares or more.

Ukraine, with its huge agribusiness potential, is already a serious player in the world market for corn, wheat, rye, and sunflower. The primary task of the government is to support large agro-industrial enterprises and holdings through subsidies. Subsidies should be targeted for those farmers who are effective producers. For example, Canada, for the largest and most promising agro-enterprises, organizes support for product groups, promotes them in world markets through standardization at the legislative level.